

**En sammenheng i innhold
mellom barnehage og
skole**

- i Sel kommune

TIDLIG INNSATS

Innhold

1	Innledning	1
2	Grunnlag for planen «En sammenheng i innhold mellom barnehage og skole»	2
2.1	Lekens betydning.....	4
3	Skolens fag og SFO- innhold	6
3.1	Sosial kompetanse.....	7
3.2	Fagene <i>Norsk og Matematikk</i>	8
3.3	Fagene <i>Naturfag og Kunst og håndverk</i>	9
3.4	Fagene <i>Engelsk og Musikk</i>	10
3.5	Innhold i SFO	11
4	Barnehagens fagområder	12
4.1	Barnehagen skal fremme vennskap og felleskap	12
4.2	Fagområdet <i>Kommunikasjon, språk og tekst</i>	12
4.3	Fagområdet <i>Kropp, bevegelse og helse</i>	13
4.4	Fagområdet <i>Kunst, kultur og kreativitet</i>	13
4.5	Fagområdet <i>Natur, miljø og teknologi</i>	14
4.6	Fagområdet <i>Antall, rom og form</i>	14
4.7	Fagområdet <i>Etikk, religion og filosofi</i>	15
4.8	Fagområdet <i>Nærmiljø og samfunn</i>	15
4.9	Organisering av førskole.....	16
4.10	Basisferdigheter som er viktig i overgangen	16
5	Avslutning	16
6	OVERFØRINGSSKJEMA MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE	17
7	Aktuelle nettsider og referanser	20

SEL
KOMMUNE

1 Innledning

«En sammenheng i innhold mellom barnehage og skole» skal være en plan som beskriver hva barnehagebarn i Sel skal ha med seg av grunnleggende kompetanse for best mulig å tilegne seg kunnskap, ferdigheter og holdninger når de starter på skolen i 1. trinn. Den beskriver også kort hva barna skal lære på 1. trinn. Planen er ment å gi pedagoger en oversikt for å skape sammenheng mellom barnehage og skole, ikke bare en overgang som vi ofte velger å benevne det. Grunnlaget bygger på sentrale lovverk og forskrifter. Skole og barnehage blir ofte oppfordret til å se på hverandres planverk, og denne planen er et verktøy for å gjøre planverket mer tilgjengelig for begge virksomhetene.

Rammeplan for barnehagen sier: « *De eldste barna skal få mulighet til å glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen. Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen.*»

Det er helt klart positive effekter av barnehager med høy pedagogisk kvalitet, særlig for utsatte barn, i form av forsterkede kognitive, sosiale og språklige ferdigheter. Lav kvalitet i barnehager kan ha en negativ innflytelse på barnets utvikling og i verste fall være med på å forsterke barns negative sosiale arv.

Tidlig innsatsarbeidet i Sel kommune ønsker å sikre gode og trygge oppvekst- og levekår for alle barn og unge i kommunen, og barnehage og skole er avgjørende arena for dette arbeidet.

De ansatte i barnehage og småskole skal ha kjennskap til hverandres fokusområder for det siste året i barnehagen og det første i skolen, dette for å skape en bedre sammenheng for barnet. I følge flere forskere regnes overgangen fra barnehage til skole som den største overgangen for barn, og for barn med et ikke-optimalt utgangspunkt er den spesielt sårbar. For å kunne ta hensyn til og forberede barna på deres fremtid, må pedagogene i barnehagen ha kunnskap om hva barna faktisk vil møte i skolen. Og for å kunne ta hensyn til barnas fortid, må skolen ha kunnskap om barns tidligere erfaringer i barnehagen (Broström, 2009).

Når det gjelder frafallsproblematikken handler ikke tidlig innsatsarbeidet kun om tiltak iverksatt tidlig i barndommen, men også om innsats av tiltak tidlig i hver enkelte fase i opplæringen, særlig i overgangsfaser. Mangel på kommunikasjon og tverrfaglig samarbeid er fremstilt som en hindring, og en slik plan vil være et grunnlag for kommunikasjon mellom skole, skolefritidsordning og barnehage.

2 Grunnlag for planen «En sammenheng i innhold mellom barnehage og skole»

- ~ **Lov om barnehager**
- ~ **Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver med temahefter**
- ~ **Opplæringsloven**
- ~ **Læreplanverket for Kunnskapsløftet**

Målsetting:

Planene skal være et arbeidsredskap for pedagoger i barnehagen og i småskolen/SFO for å sikre en god sammenheng og progresjon i opplæringsløpet som ivaretar barnas faglige og sosiale utvikling -det siste året i barnehagen og det førsteåret i skolen. Metodikken til den enkelte barnehage og skole må tilpasses lokale forhold. Planen er generell og går ikke inn på særskilt tilrettelegging for grupper eller enkeltbarn.

Rammeplan for barnehager:

Rammeplan for barnehagen er en *proessorientert plan* hvor det legges vekt på at barn skal gis mulighet til erfaringer, opplevelser og medbestemmelse. Dette i motsetning til Kunnskapsløftet som er en *resultatorientert plan*. Barnehagepersonalet skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og være lydhøre for barns undring og kunnskapssøking. Barnehagen skal ikke undervise barna, men tilrettelegge for undring, opplevelser m.m. (Samfunnsmandat).

Læringskravene i rammeplanen retter seg mot at det er personalet i barnehagene som skal gi barna muligheter for undring, opplevelser og erfaringer. Det er viktig å tenke progresjon i læring og utvikling. Barnet skal vokse med barnehagen og ikke ut av den. De skal ha mulighet til aktiv deltagelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet og deres synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets modenhet og alder.

Kunnskapsløftet:

Læreplanverket har en generell del hvor det legges vekt på utvikling av de sju mennesketyper og angir overordnede mål for opplæringen.:

- ~ det meningsøkende mennesket
- ~ det skapende mennesket
- ~ det arbeidende mennesket
- ~ det allmenndannende mennesket
- ~ det samarbeidende mennesket
- ~ det miljøbevisste mennesket
- ~ det integrerte mennesket

I læreplanverket for Kunnskapsløftet heter det at leseopplæringen foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Kunnskapsløftet er en *resultatorientert plan* og

arbeidet på 1. trinn styres mer av konkrete læringsmål enn tidligere, da 1. trinn er tenkt å være en mer gradvis overgang mellom barnehage og skole. Skolen skal bidra til at barn og unge mestrer, lærer og utvikler seg. De ansatte i skolene skal ha god kunnskap om hvordan de kan variere og tilpasse læringsaktiviteter, slik at alle har mulighet til å lykkes. Læreplaner for fag har mål for opplæringen etter 2. trinn.

Samarbeid barnehage - skole

Grunnlaget for livslang læring legges tidlig i barneårene, og så å si alle barn vil ha barnehageerfaring før de begynner på skolen. Barnehagens posisjon som pedagogisk institusjon er derfor større enn noen gang. De syv fagområdene speiler fagene i skolen (Figur 1). Både barnehagens fagområder og skolens fag vektlegger utvikling av kunnskaper, ferdigheter og holdninger.

Statlig styring ønsker å legge til rette for at alle barn kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og SFO (Høringsnotat 22.juni 2017). I St. meldt. 21 (2016-2017) *Lærelyst- tidlig innsats og kvalitet i skole*, vises det til at i overgangen fra barnehage til skole skal barnet møte en forberedt skole, klar til å bygge videre på det grunnlaget barnehagen har gitt.

Rammeplanen kommenterer at barnehage og skole bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen.

I forhold til barn med minoritetsbakgrunn er det viktig at barnehagen informerer skolen om hva slags tilbud og opplegg de har hatt i forhold til enkeltbarn, og hvordan barnehagen har arbeidet med språk og kultur.

Fagområder i rammeplan	Ordinær fagfordeling i grunnskolen
Etikk, religion og filosofi	Religion, livssyn og etikk
Nærmiljø og samfunn	Samfunnsfag
Kunst, kultur og kreativitet	Kunst og håndverk, musikk
Antall, rom og form	Matematikk
Kommunikasjon, språk og tekst	Norsk, engelsk
Natur, miljø og teknologi	Naturfag
Kropp, bevegelse, mat og helse	Kroppsøving, mat og helse

Figur 1: De syv fagområdene i barnehagen speiler fagene i skolen.

2.1 Lekens betydning

Lek er viktig fordi den tilfredsstillende både psykiske og fysiske behov. Både barnehage og skole baserer seg på «lekbasert læring» (playful learning), som inkluderer både fri lek og veiledet lek. Den frie leken er viktig for at barna skal få være barn, for trivsel, helse, omsorg og læring. I veiledet lek har personalet en plan for hvilke tema de ønsker å jobbe med. I mange tilfeller kan voksnes deltakelse i leken styrke barns lyst og interesse for å fortsette med både tema og rolle i frileken. Barn bearbejder opplevelser ved å leke det de har erfart og opplevd. Gjennom fantasien i leken lager barna aktiviteter som har et mål i seg selv for dem. Leken har en viktig rolle i barns liv og utvikling, gjennom lek tar de roller som kan være en forberedelse til voksenlivet. Lek er et satsingsområde i barnehagene i Sel.

For å si noe om hva lek er kan vi ikke bare se på aktivitetene barn gjør. Vi må også se på hvilket forhold barnet har til aktiviteten, og hvilken opplevelse barnet har av den. Barn leker fordi de liker å leke og fordi de har lyst til det. Lek er alltid frivillig.

I lek opplever barna en redusert selvbevissthet. Det betyr at de er mindre opptatt av å være flinke, se bra ut i forhold til andre osv. I visse typer lek, rollelek og fantasilek kan de også være andre enn seg selv.

Lek har ikke alltid vært sett på som viktig, hverken av voksne flest eller av fagpersoner. Tidligere snakket man gjerne om lek som noe uviktig, som en slags "tull og tøys" som barnet drev med. Men synet på lek har endret seg helt de siste tiårene. Det forskes mye på lek, og i dag vet vi at leken er nødvendig for barns utvikling.

Det er stort fokus på lek, spesielt i barnehager, men etter hvert også i flere skolen. Vi vet i dag at leken stimulerer alle sider ved barnets utvikling. Dette gjelder både språklig, sosial, emosjonell, kognitiv, moralsk og motorisk utvikling. Leken er også med på å utvikle kreativitet, problemløsningsevne og å lære barnet noe om hvordan verden fungerer både sosialt og fysisk. Selv om vi i dag vet mye om lek, og har et generelt mer positivt syn på lek, så finnes det krefter og tendenser i vår tid som vil redusere og begrense barns mulighet til å leke fritt, og med utgangspunkt i sin egen motivasjon, kreativitet og interesser. Det er for eksempel mange som ønsker at barnehager i større grad skal fokusere på å lære barn akademiske ferdigheter, som lesing og matematikk. Det er ikke nødvendigvis noe galt i seg selv, men gjennomføringen av dette fokuset vil minske den tiden barna har til lek. Jo flere aktiviteter de voksne vil at barna skal bruke til ting de voksne bestemmer, og styrer, jo mindre tid har de til fri lek.

Leken er bærer av barnekulturen. I leken finner man spor av tiden barnet lever i og hvordan de påvirkes av samfunnet rundt. Leken blir som et speil av barnets oppvekstmiljø. I leken overføres også tradisjoner fra voksne til barn, eller fra eldre til yngre barn.

«Jeg skulle ønske at dagens barn lekte mer enn de gjør. For den som leker som liten får en rikdom inni seg som man kan øse av hele livet. Man bygger opp en varm, hyggelig verden inni seg. En verden som gir styrke om livet blir vanskelig. Et sted man kan ty til motgang og sorg.» (Astrid Lindgren)

3 Skolens fag og SFO- innhold

Læreplanen har tydelige mål for hva elevene skal mestre på ulike trinn. Kompetansemålene legges etter 2., 4. og 7.trinn. Målene for 1. trinn må sees i sammenheng med 2. trinn og slik at det arbeidet som gjøres det første skoleåret er ett trinn på veien mot disse målene. Rammebetingelsene, slik som gruppestørrelse, personalressurser, elevenes/gruppas egenart, lokale forhold, samt nærmiljø vil prege innholdet og vil gi rom for variasjon fra skole til skole. Felles for alle er at kunnskapsløftets mål for de to første årene skal ligge til grunn når planer, innhold og arbeidsmetoder bestemmes, slik at målene nås i løpet av 2. skoleår.

Kunnskapsløftet vektlegger tilpasset opplæring mye sterkere enn tidligere. Læreplanen i fagene forutsetter at det konkrete innholdet i opplæringen, hvordan opplæringen skal organiseres og hvilke arbeidsmåter som skal brukes i opplæringen bestemmes på lokalt nivå.

Kunnskapsløftet presenterer de 5 grunnleggende ferdighetene for videre læring. Disse ferdighetene er innarbeidet i læreplanene for alle fagene:

- ~ Å kunne uttrykke seg muntlig
- ~ Å kunne lese
- ~ Å kunne regne
- ~ Å kunne uttrykke seg skriftlig
- ~ Å kunne bruke digitale verktøy

Hva møter barn på 1. trinn

- ~ Nye rammer; mer struktur på dagene, fastere timeplan
- ~ Et nytt og noen ganger et større miljø
- ~ Du er minst
- ~ Mindre hjelp til det praktiske
- ~ Større krav til selvstendighet
- ~ Foreldre får mindre innvirkning i barnets hverdag enn tidligere
- ~ Mindre tid til valgfrie aktiviteter

3.1 Sosial kompetanse

Sosial kompetanse er et sett av ferdigheter, kunnskaper og holdninger som vi trenger for å mestre ulike sosiale miljøer. For å utvikle elevenes sosiale kompetanse skal skolen og lærebedriften legge til rette for at de i arbeidet med fagene og i virksomheten ellers får øve seg i ulike former for samhandling og problem- og konflikthåndtering ([Prinsipper for opplæringen](#))

Sosial kompetanse er:

- ~ en forutsetning for verdsetting, vennskap og sosial integrering
- ~ en ressurs for å mestre stress og problemer
- ~ en viktig faktor for å motvirke utviklingen av problematferd

Barn og unge stiller sosiale krav til hverandre. Å være sosialt kompetent i forhold til jevnaldrende dreier seg om å mestre og å tilpasse seg bestemte miljøer med sosiale verdier, krav og normer på lik linje med det som finnes i sosiale miljøer mellom voksne.

I skolen er det nyttig å ta utgangspunkt i fem grunnleggende dimensjoner:

Empati

Empati er viktig for å kunne etablere vennskap og nære relasjoner til andre, og vil også fungere som en motvekt mot for eksempel mobbing og vold. Empati er situasjonsbestemt og kan derfor utvikles og endres. Skal elevene utvikle empati, bør de møte empatiske lærere.

Samarbeid

En viktig side ved samarbeid er å følge regler og beskjeder. Samarbeid innebærer å dele, hjelpe andre og være gjensidig avhengig av hverandre. Samarbeid bør øves på i realistiske sammenhenger, og det må verdsettes og utøves aktivt.

Selvhevdelse

Evne til selvhevdelse er ofte avgjørende for å kunne delta aktivt i sosiale fellesskap. I dette ligger også evnen til å kunne si nei til det du for eksempel helst ikke bør være med på. Selvhevdelse omfatter å be andre om hjelp, kunne stå for noe selv og å reagere på andres handlinger.

Selvkontroll

Selvkontroll handler om å tilpasse seg fellesskapet og ta hensyn til andre. Det innebærer å kunne vente på tur, være kompromissorientert og å reagere på erting og kommentarer fra andre uten å ta igjen, bli sint eller slåss. Bevissthet om egne følelser og evne til å forstå seg selv er her vesentlig.

Ansvarlighet

Ansvarlighet dreier seg om å utføre oppgaver og vise respekt for egne og andres eiendeler og arbeid. Utvikling av ansvarlighet vil ha sammenheng med å få ansvar gjennom medbestemmelse og ta konsekvensene av ansvaret. Ansvarlighet handler også om evnen til å kunne kommunisere med voksne ([Udir](#)).

3.2 Fagene Norsk og Matematikk

Norsk

Muntlig kommunikasjon:

- ~ lytte, ta ordet etter tur og gi respons til andre i samtaler
- ~ lytte til tekster på bokmål og nynorsk og samtale om dem
- ~ lytte etter, forstå, gjengi og kombinere informasjon
- ~ leke, improvisere og eksperimentere med rim, rytme, språklyder, stavelser, meningsbærende elementer og ord
- ~ samtale om hvordan valg av ord, stemmebruk og intonasjon skaper mening
- ~ fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer
- ~ sette ord på egne følelser og meninger
- ~ uttrykke egne tekstopplevelser gjennom ord, tegning, sang og andre estetiske uttrykk

Skriftlige tekster:

- ~ vise forståelse for sammenhengen mellom språklyd og bokstav og mellom talespråk og skriftspråk
- ~ trekke lyder sammen til ord
- ~ lese store og små trykte bokstaver
- ~ lese enkle tekster med sammenheng og forståelse på papir og skjerm
- ~ bruke egne kunnskaper og erfaringer for å forstå og kommentere innholdet i leste tekster
- ~ skrive setninger med store og små bokstaver og punktum i egen håndskrift og på tastatur
- ~ skrive enkle beskrivende og fortellende tekster
- ~ arbeide kreativt med tegning og skrijving i forbindelse med lesing
- ~ skrive etter mønster av enkle eksempeltekster og ut fra andre kilder for skrijving

Språk, litteratur og kultur:

- ~ samtale om opphavet til og betydningen av noen kjente ordtak, begreper og faste uttrykk
- ~ samtale om begrepene dialekt, bokmål og nynorsk
- ~ samtale om hvordan ord og bilde virker sammen i bildebøker og andre bildemedier
- ~ samtale om innhold og form i eldre og nyere sanger, regler og dikt
- ~ samtale om personer og handling i eventyr og fortellinger
- ~ finne skjønnlitteratur og sakprosa på biblioteket til egen lesing

Matematikk

Tall:

- ~ telle til 100, dele opp og bygge mengder opp til 10, sette sammen og dele opp tier grupper opp til 100 og dele tosfra tall i tiere og enere
- ~ bruke tallinja til beregninger og til å vise tall størrelse
- ~ gjøre overslag over mengder, telle opp, sammenligne tal og uttrykke tall størrelse på varierte måter
- ~ utvikle, bruke og samtale om varierte regnestrategier for addisjon og subtraksjon av tosfra tal og vurdere kor rimelige svara er
- ~ doble og halvere
- ~ kjenne att, samtale om og videreføre strukturer i enkle tal mønster

Geometri:

- ~ kjenne att og beskrive trekk ved enkle to- og tredimensjonale figurer i samband med hjørne, kanter og flater og sortere og sette navn på figurene etter disse trekk
- ~ kjenne att, bruke og samtale om speilsymmetri i praktiske situasjoner
- ~ lage og utforske geometriske mønster, både med og uten digitale verktøy, og beskrive de muntlig

Måling:

- ~ måle og sammenligne størrelser som gjelder lengde og areal, ved hjelp av ikke-standardiserte og standardiserte målinger, beskrive hvordan og samtale om resultatet
- ~ nevne dager, måneder og enkle klokkeslett
- ~ kjenne igjen norske mynter og sedler opp til 100 og bruke de i kjøp og salg

Statistikk:

- ~ samle, sortere, notere og illustrere data med tellestreker, tabeller og søylediagram og samtale om prosessen og hva illustrasjonene forteller om datamaterialet

3.3 Fagene Naturfag og Kunst og håndverk

Naturfag

Forskerspiren:

- ~ stille spørsmål, samtale og filosofere rundt naturopplevelser og menneskets plass i naturen
- ~ bruke sansene til å utforske verden i det nære miljøet
- ~ beskrive, illustrere og samtale om egne observasjoner fra forsøk og fra naturen
- ~ gjenkjenne faresymbol for farlige stoffer og for farlig lys

Mangfoldet i naturen:

- ~ gjennomføre aktiviteter i nærområdet for å lære om naturen og samtale om hvorfor dette er viktig
- ~ bruke observasjoner til å beskrive kjennetegn ved årstidene og fortelle om hvordan man i samisk kultur deler inn året
- ~ gjenkjenne og beskrive noen plante- og dyrearter i nærområder og sortere dem i grupper

Kropp og helse:

- ~ sette navn på og beskrive funksjonen til noen ytre og indre deler av menneskekroppen
- ~ samtale om grensesetting, forståelse og respekt for egen og andres kropp
- ~ beskrive og samtale om sansene og bruke dem bevisst i observasjoner ved aktiviteter ute og inne

Fenomener og stoffer

- ~ beskrive og illustrere hvordan jorda, månen og sola beveger seg i forhold til hverandre, og fortelle om årstider, døgnet og månefaser
- ~ beskrive og sortere stoffer etter observerbare kjennetegn
- ~ gjøre forsøk med vann og lys og samtale om observasjonene

Teknologi og design

- ~ lage gjenstander som kan bevege seg ved hjelp av vann eller luft, og samtale om hvordan de virker
- ~ lage gjenstander som bruker refleksjon av lys, og samtale om hvordan de virker

Kunst og håndverk

Visuell kommunikasjon:

- ~ uttrykke egne opplevelser gjennom tegning
- ~ blande og bruke primærfarger i eget skapende arbeid
- ~ eksperimentere med form, farge og rytme i border

Design:

- ~ lage enkle gjenstander og former i papir og tekstil gjennom å rive, klippe, lime, tvinne og flette
- ~ lage enkle gjenstander i leire
- ~ bygge med enkle geometriske grunnformer
- ~ gjenkjenne og beskrive enkle bruksgjenstander

Kunst:

- ~ gjenkjenne kunst i skolens nærmiljø og bruke dette som utgangspunkt for egne bilder og skulpturer
- ~ samtale om bildene til ulike nasjonale, samiske og nordiske eventyrillustratører og bruke det som utgangspunkt for eget skapende arbeid
- ~ bruke dekorative elementer fra kunst og kunsthåndverk i egne arbeider

Arkitektur:

- ~ lage enkle modeller av hus i naturmaterialer
- ~ tegne hus fra nærmiljøet rett forfra og rett fra siden
- ~ samtale om opplevelsen av ulike typer hus og rom i nærmiljøet

3.4 Fagene *Engelsk og Musikk*

Engelsk

Språklæring:

- ~ gi eksempler på noen situasjoner der det kan være nyttig å kunne engelsk
- ~ finne ord og uttrykk som er felles for engelsk og eget morsmål
- ~ bruke digitale ressurser i opplevelse av språket

Muntlig kommunikasjon:

- ~ lytte etter og bruke engelske språklyder gjennom praktisk-estetiske uttryksmåter
- ~ lytte til og forstå enkle instruksjoner på engelsk
- ~ lytte til og forstå ord og uttrykk i engelskspråklige rim, regler, sanger, eventyr og fortellinger
- ~ forstå og bruke noen engelske ord, uttrykk og setningsmønstre knyttet til nære omgivelser og egne interesser
- ~ hilse, stille og svare på enkle spørsmål og bruke noen høflighetsuttrykk
- ~ delta i enkle innøvde dialoger og spontane samtaler knyttet til nære omgivelser og egne opplevelser
- ~ bruke tall i samtale om nære omgivelser og egne opplevelser

Skriftlig kommunikasjon:

- ~ kjenne igjen sammenhengen mellom noen engelske språklyder og stavemønstre
- ~ eksperimentere med å lese og skrive engelske ord, uttrykk og enkle setninger knyttet til nære omgivelser og egne interesser

Kultur, samfunn og litteratur

- ~ kjenne igjen sammenhengen mellom noen engelske språklyder og stavemønstre
- ~ eksperimentere med å lese og skrive engelske ord, uttrykk og enkle setninger knyttet til nære omgivelser og egne interesser

Musikk

Musisere: (felles mål fram til 4.trinn)

- ~ bruke stemmen variert i ulike styrkegrader og tonehøyder
- ~ imitere rytmer og korte melodier i ulike tempi, takt- og tonearter
- ~ improvisere enkle stemmer og rytmer etter gehør
- ~ delta i leker med et variert repertoar av sanger, rim, regler, sangleker og danser
- ~ delta i framføring med sang, samspill og dans

Komponere:

- ~ sette sammen musikalske grunnelementer som klang, rytme, dynamikk og melodiske motiver til små komposisjoner
- ~ utforske ulike musikalske uttrykk gjennom å improvisere med lyd og bevegelse

Lytte:

- ~ samtale om hva som er særegent for et musikkstykke, og hvilke assosiasjoner det kan gi
- ~ samtale om musikkens klang, melodi, rytme, dynamikk og tempo
- ~ gjenkjenne lyden av og kunne navn på noen instrumenter
- ~ samtale om egen bruk av musikk og egen musikksmak
- ~ gi uttrykk for opplevelser gjennom språk, dramatisering, dans og bevegelse
- ~ lytte til og fortelle om lyder i dagliglivet

Kroppsøving, samfunnsfag og mat og helse inngår i noen grad det første året, men inneholder ikke kompetansemål før etter 4. klasse.

3.5 Innhold i SFO

Føringer i sentrale styringsdokumenter, funn fra evalueringer sentralt og kommunenes egne erfaringer med utviklingsarbeid viser at sammenheng og samhandling mellom skole og SFO oppfattes som en viktig faktor for kvalitet i SFO. «Dette kan bidra til et helhetlig perspektiv på barnas oppvekst og utvikling» (Udir). For barn som starter i SFO før eller samtidig med skolestart, vil overgangen til SFO kunne ha betydning og innvirkning for overgangen til skolen. SFO i kommunen representerer variasjoner med tanke på størrelse, lokaliteter, tilbud, aktiviteter og organisering. Denne planen inneholder elementer som skal være uavhengig av disse variasjonene.

Hva møter barn i SFO som kan være annerledes fra barnehagen

- ~ nye rammer
- ~ færre voksne
- ~ fra størst i barnehagen til minst på skolen/SFO
- ~ større krav til selvstendighet
- ~ mindre hjelp til det praktiske
- ~ flere valgfrie aktiviteter og tilbud
- ~ større frihet

Hva skal barn lære i SFO

- ~ samarbeid og samhandling gjennom lek, aktivitet og samvær med andre barn og voksne
- ~ sosiale ferdigheter
- ~ ta selvstendige valg og få økt erfaring i at valgene får konsekvenser

Innholdet i SFO

Innkjøringsperiode/ bli kjent med ute -og inneområdet, voksne og barn

- ~ lek ute og inne
- ~ enkle måltider
- ~ sosial læring som for eksempel bordskikk, høflighet, respektere ulikheter og ulike behov
- ~ opplevelser gjennom turer og besøk
- ~ kulturaktiviteter
- ~ allsidig aktivitet og valgmuligheter
- ~ regler og rutiner

4 Barnehagens fagområder

Fra barna begynner i barnehagen er det et mål at de skal stå best mulig rustet til å møte skolehverdagen og mestre livet ellers på en god måte, derfor vil forberedelse til skolestart og livet etter barnehagen foregå kontinuerlig. Det er et ønske at barna i løpet av barnehagetiden skal bli den beste utgaven av seg selv der de skal få utvikle sine individuelle sider, samt kunne innrette seg i gruppe med andre. Barnehagens pedagogiske plan viser hvordan man gjennom fagområdene har progresjon på innholdet slik at barna møter nye utfordringer hele veien. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring, sosial kompetanse, kommunikasjon og språk skal ses i sammenheng, og samlet sett bidra til barns allsidige utvikling.

4.1 Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap

Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å få være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov.

Personalet skal

- ~ støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner
- ~ samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- ~ støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- ~ støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger konfliktsituasjoner
- ~ forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

4.2 Fagområdet Kommunikasjon, språk og tekst

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- ~ bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- ~ videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- ~ leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- ~ møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- ~ opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- ~ utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter.

Personalet skal

- ~ skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre
- ~ synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer
- ~ invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- ~ oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- ~ støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket
- ~ bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- ~ inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter

4.3 Fagområdet *Kropp, bevegelse og helse*

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ opplever trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- ~ blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold
- ~ videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- ~ opplever å vurdere og å mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer
- ~ blir trygge på egen kropp, får en positiv oppfatning av seg selv og blir kjent med egne følelser
- ~ setter grenser for egen kropp og respekterer andres grenser
- ~ får innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid

Personalet skal

- ~ være aktive og tilstedeværende, støtte og utfordre barna til variert kroppslig lek og anerkjenne barnets mestring
- ~ bidra til at barna kan tilegne seg gode vaner, holdninger og kunnskaper om kost, hygiene, aktivitet og hvile
- ~ gi barna tilgang til varierte og utfordrende bevegelsesmiljøer, sanseopplevelser og kroppslig lek ute og inne, i og utenfor barnehageområdet
- ~ bidra til at barna utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser
- ~ legge til rette for at måltider og matlaging bidrar til måltids glede, deltakelse, samtaler og fellesskapsfølelse hos barna
- ~ kjenne og praktisere nasjonale føringer for helsefremmende og forebyggende tiltak som gjelder barn

4.4 Fagområdet *Kunst, kultur og kreativitet*

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer
- ~ tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- ~ bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- ~ møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- ~ bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk
- ~ opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet

Personalet skal

- ~ samtale med barna om deres og andres kunstneriske og kulturelle uttrykk
- ~ gi rom for, støtte og berike barnas bearbeiding av møter med kunst og kultur
- ~ være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur
- ~ være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforsking av de estetiske områdene
- ~ motivere barna til å uttrykke seg gjennom musikk, dans, drama og annen skapende virksomhet, og gi dem mulighet til å utvikle varierte uttrykksformer
- ~ synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne- og uterom
- ~ gi barna anledning til å bli kjent med et mangfold av tradisjoner og kunst- og kulturuttrykk fra fortid og samtid
- ~ bidra til at kulturelt mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen

4.5 Fagområdet *Natur, miljø og teknologi*

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ opplever og utforsker naturen og naturens mangfold
- ~ får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- ~ opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- ~ får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lærer av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen
- ~ får kunnskap om dyr og dyreliv
- ~ lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi
- ~ får kjennskap til menneskets livssyklus

Personalet skal

- ~ legge til rette for mangfoldige naturopplevelser og bruke naturen som arena for lek, undring, utforskning og læring
- ~ gi barna tid og anledning til å stille spørsmål, reflektere og lage egne forklaringer på problemstillinger, og til å delta i samtaler om det de har erfart og opplevd
- ~ synliggjøre naturfenomener og reflektere sammen med barna om sammenhenger i naturen
- ~ utforske og eksperimenterer med teknologi og naturfenomener sammen med barna

4.6 Fagområdet *Antall, rom og form*

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- ~ utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper
- ~ leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- ~ erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- ~ bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- ~ undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- ~ undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikkglede

Personalet skal

- ~ bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- ~ bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- ~ styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- ~ legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- ~ stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning

4.7 Fagområdet *Etikk, religion og filosofi*

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- ~ utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- ~ får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- ~ får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på
- ~ utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap

Personalet skal

- ~ formidle fortellinger og skape rom for barnas opplevelser, samtaler, erfaringer og tanker om religion, livssyn, etikk og eksistensielle temaer
- ~ utforske og undre seg over eksistensielle, etiske, religiøse, livssynsmessige og filosofiske spørsmål sammen med barna
- ~ bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet
- ~ gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- ~ samtale med barna om religiøse og kulturelle uttrykk og være bevisst på hvordan egen deltakelse kan støtte og utvide barnas tenkning
- ~ identifisere verdikonflikter i hverdagen, reflektere over verdiprioriteringer og holdninger og ha et bevisst forhold til hvordan disse kommer til uttrykk i arbeidet med barna

4.8 Fagområdet *Nærmiljø og samfunn*

Barnehagen skal bidra til at barna

- ~ oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- ~ erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse
- ~ utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- ~ blir kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner
- ~ blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familieformer
- ~ blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- ~ får kjennskap til nasjonale minoriteter

Personalet skal

- ~ sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre
- ~ introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt
- ~ gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotypier og rasisme
- ~ gi barna forståelse av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtidig og fremtidig sammenheng
- ~ gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner
- ~ gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen

4.9 Organisering av førskole

Det er mange forventninger knyttet til det å være førskolebarn, de er plutselig blitt de største i barnehagen! Førskolebarn får være med på nye aktiviteter, men de blir også møtt med nye krav fra omgivelsene. De er rollemodeller for de minste. Førskolegrupper gir mulighet til å gå mer i dybdene når det gjelder språklig, sosial og kulturell kompetanse. Alle barnehager i Sel kommune har en førskolegruppe beregnet på de eldste i barnehagen. Denne gruppen skal ledes av pedagoger, og bruker betegnelsen «førskole». Den starter opp i september og har ukentlige samlinger.

Barnehagene utarbeider i samarbeid en egen oversikt over tema som skal være fokusområder for førskolebarna, og dette blir en del av årsplanarbeidet. Disse fokusområdene kan variere fra år til år. Samarbeid og aktiviteter med skolen beskrives i plan for [«Plan for overganger i utdanningsløpet»](#). *De røde trådene* er også en del av innholdet i førskolen.

4.10 Basisferdigheter som er viktig i overgangen

Lek og samspill med andre er grunnleggende og viktig for barn. Slik vil de lære og tørre å gjøre nye erfaringer og eksperimentere. Det er viktig med allsidige erfaringer som underbygger og inspirerer ungenes nysgjerrighet. Uten trygghet og sosial tilhørighet vil læringen hemmes.

De øver på:

- Vente på tur, dele med andre, lytte når andre snakker, hjelpe andre
- Kle på seg. Hva er mitt? Hva skal vi ha på i dag? Holde orden på egne saker
- Ordne seg på do, renslighet, vaske hendene
- Behandle bøker og utstyr på en ordentlig måte
- Gjøre ferdig oppgaver, rydde etter seg
- Kommunisere, der vi øver på å lytte, snakke, fortelle og svare, si sin mening
- Funksjonell stemmebruk, godta ulikheter

5 Avslutning

I arbeidet med målsettingen om en god sammenheng mellom barnehager og skoler Sel kan denne planen være et utgangspunkt når årsplaner og virksomhetsplaner utformes i barnehage og skole i kommunen. Den enkelte barnehage må lage progresjon i årsplanen i forhold til barnets alder, utvikling og nærmiljø slik at barna er best mulig forberedt til skolestart.

Skolene må være seg bevisste i å videreføre barnehagens arbeid når de lager årsplan for 1. trinn. Samarbeid mellom barnehage og skole er viktig både for barn, foreldre og personale. Dette skaper kontinuitet, trygghet og helhet som igjen legger grunnlaget for livslang læring. Sel kommune tydeliggjør dette i [«Plan for overganger i utdanningsløpet»](#).

Plan for «*En sammenheng i innhold mellom barnehage og skole*» skal være en dynamisk plan som skole og barnehage i samarbeid justeres i takt med ny kunnskap.

6 OVERFØRINGSSKJEMA MELLOM BARNEHAGE OG SKOLE

Den siste samtalen i barnehagen er en overføringssamtale. For at barnet ditt skal få en god og trygg start på skoletiden sin er det viktig at barnehagen kan formidle sin kunnskap om ditt barn til skolen og SFO. At skolen får god informasjon om hvert barn før skolestart, bidrar til at skolen kan legge til rette for et best mulig læringsløp allerede fra starten.

Rammeplan for barnehagen:

Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning. Barnehagen og skolen bør utveksle kunnskap og informasjon som utgangspunkt for samarbeid om tilbudet til de eldste barna i barnehagen, deres overgang til og oppstart i skolen. Barnehagen må ha samtykke fra foreldrene for å dele opplysninger om enkeltbarn med skolen.

Som forberedelse til overføringssamtalen fyller foresatte og barnehagen ut hvert sitt overføringsskjema. I samtalen skal skjemaene samordnes og underskrives av begge parter. Dersom foreldre ikke ønsker å overføre informasjon, sendes kun barnets navn, underskrift og dato. Foreldre får en kopi av det ferdigutfylte skjema før barnehagen har samtale med skolen. Skole og barnehage oppbevarer skjemaet etter gjeldene regler for arkivering.

Ansatte i barnehage, skole og SFO er underlagt taushetsplikt etter Forvaltningsloven § 13. Barnehagen kan bare utveksle informasjon om ditt barn når du/dere har gitt **samtykke** til det. Det innebærer at det kan gis informasjon om:

-barnets sosiale kompetanse, barnets språklige kompetanse, barnets øvrige ferdigheter, andre forhold (neste side).

Barnets navn:

Fødselsdato:

Barnehage:

Jeg/vi samtykker ikke at det gis informasjon til skolen.

Jeg samtykker til at denne informasjonen overføres til skole.

.....
Sted/dato/foresattes underskrift

.....
Pedagogens underskrift

Beskrivelse av barnet

Bruk stikkordsform. Kartlegginger sendes med der det er behov (f.eks. *TRAS, Alle med* o.l.)

Barnets sosiale kompetanse (leikekompetanse, turtaking, samspill barn/barn-barn/voksen, konfliktløsning, frie aktiviteter, tilrettelagte aktiviteter, o.l.):

Barnets språklige kompetanse (forståelse for grunnleggende begreper, sosiale regler, ordforråd, uttale, grammatikk, forståelse for mengder (tallrekke til 10), interesse for rim og regler, bøker, skrive navnet sitt, o.l.):

Barnets øvrige ferdigheter (grovmotorikk, finmotorikk, syn, hørsel, selvstendighet, ta imot beskjeder, utføre beskjeder, o.l.):

Andre forhold (allergi, sykdom, dysleksi i familien, spesielle tiltak i barnehagen, tett foreldreveiledning, kontakt med andre hjelpeinstanser, familiesituasjon, andre forhold du/dere mener er viktig at skole/SFO er informert om, o.l.):

7 Aktuelle nettsider og referanser

Rammeplan for barnehagen

Kunnskapsløftet

Kvalitet i barnehager i skandinavisk forskning 2006-2011

Hanna Bjørnøy Sommersel , Stina Vestergaard & Michael Sjøgaard Larsen

Betydningen av kvalitet i barnehagen

Ratib Lekhal , Henrik Daae Zachrisson , Elisabet Solheim , Thomas Moser , May Britt Drugli (ISBN 9788205495982,Gyldendal Norsk Forlag)

Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og skolefritidsordning.

Hilde Dehnæs Hogsnes, Thomas Moser

Høringsnotat

Forslag til endringer i barnehageloven, opplæringsloven, friskoleloven og forskrift om pedagogisk bemanning. 22. juni 2017

Utvikling av sosial kompetanse i skolen.

Fra eldst til yngst.

Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole.

Skrivesenteret.

Overgang fra barnehage til skole

Forskning. no

Det er for lite samarbeid mellom barnehage og skole

FUG

FUB

Plan for foreldresamarbeid – i Sel kommune TIDLIG INNSATS

Ressursteam –i Sel kommune TIDLIG INNSATS

Plan for overganger i utdanningsløpet – i Sel kommune TIDLIG INNSATS